

1746

מוניטין ישראלי
הכנסת

פירוט קורל מס' 116/ב'

ספגישת שהתקיימה בין חברי ועדת הכספים של הכנסת
וחברי הנהלת חברת החסטל ונציגי ועד העובדים
בסיוור של ועדת הכספים בתחנת הכוח בחיפה

יום ב', יא' בסיוון תשי"ז - 10.6.1957, שעה 10.30.

רשמה ט.י.

חברי ועדת הכספים

נכח:

- י. גורי - היו"ר
- י. בן-אהרן
- י. בדר
- ש. דיין
- י. קרגמן
- ס. קלטר

- מר ט. בדר - מנהל סטרו הפיתוח
- גב' י. ליברמן - מזכירה
- מר פלד
- ד"ר כץ
- מר רוגובר
- מר שפירא

נציגי הנהלת חברת החסטל:

נציגי ועד העובדים:

- מר יפן
- מר גורביץ'
- מר רוזובסקי
- מר קנטור

- - - -

סיכום היום: פגישת חברי ועדת הכספים של הכנסת
וחברי הנהלת חברת החסטל ונציגי ועד העובדים
בסיוור של ועדת הכספים בתחנת הכוח בחיפה

ס.י.

מר פלד: אמסור לבס מספרים בקשר להקמת התחנה החדשה של 270,000 ק"ו חשמל. במשך שמונה שנים עלה הכוח פי ארבעה. וגם זה איננו מספיק, ולכן אני חושב שהקיץ יהיו הגבלות בחשמל. מעכשיו עד 1961, במשך חמש שנים, אנחנו רוצים להפפיל את הכוח.

תצרוכת החשמל עלתה מ-261 מיליון ל-1142 מיליון, יוחר מאשר פי ארבעה, במשך שמונה שנים. הגידול היה הדרגתי.

א. בהיר: אם תגמרו את הקמת התחנה בסוקריר, האם בכל זאת תגיעו בשנת 1960 למסבר?

מר פלד: זה תלוי מאי תיכנס. קרית הפלדה, מתי תחיל זהרית. הם יכולים לאחר או להקדים, אבל החשבון שלנו הוא שסוקריר תכסה את שנת 1959.

ברצוני לענות על השאלות שנשאלו אתמול. חבר הכנסת גורי שאל: אתם אומרים שאתם מגיעים ל-561,000 ק"ו, ואתם מעריכים את הצריכה ב-600,000. כיצד זה מתקשר. ובכן בשתי גאז-טורבינות חסרים לנו 10,000 ק"ו בכל אחת, זאת אומרת זה יחד 20,000 ק"ו. כן חסרים לנו 30,000 ק"ו מזה שהפחתנו יחידות שיט להוציא אותן מהשימוש. אם נהיה במצב קשה, נמשיך לעבוד ביחידות הבלתי יעילות.

חבר הכנסת גורי שאל עוד שאלה: כיצד יתקדם צריכת החשמל של הרכב התחנה תוך ארבע שנים ואיך תיעשה השקעת הכספים. יש לנו הכנית של 50,000 ק"ו ב-1957, 50,000 ק"ו ב-1958, 50,000 ק"ו ב-1959 ו-75,000 ק"ו ב-1960. נחוצים לנו 170 מיליון לירות, פחות 40 מיליון שיהיו לחברה על-ידי קרנות הפחת, זאת אומרת 130 מיליון לירות. אני מניח שאם תהיה חלוקה שווה בין השנים, נצטרך 26 מיליון לירות לשנה, אם כי אין זה מתחלק שווה בשווה בכל שנה.

חבר הכנסת אפרתי שאל: מי מטלם את ההוצאות הכתובניות, המשק או הבטחון. עד עכשיו זה רשום במאזן של החברה. עוררנו את השאלה הזו בפני שר האוצר, ויש מחשבה שאת ההוצאות שהחברה הוציאה - ואנחנו מעריכים אותן ב-20-30 מיליון לירות בקשר עם בטחון - או שאת הכסף הזה צריך להוריד מחברת החשמל, או שלא יחשבו על זה ריבית. לפי שעה טיילמה זאת החברה וזה רשום בחובתה.

אחוז ההוצאות לשכר עבודה בתוך כלל ההוצאות. זה מטתנה. אם מחיר הדלק עולה פתאום, ברור שאחוז ההוצאות לשכר עבודה גם כן מטתנה. בזמנים נורמליים הוצאות הדלק הן 40%, שכר עבודה - 40%, חיובים וריבית - 10%, ו-10% הוצאות אחרות. חלקי חילוף כלולים ב-10%. עם זאת, בחשבון שתקציב החברה הוא 40 מיליון לירות, הרי ש-10% זה אחוז גבוה.

מר פ. בדר: אני רוצה להסביר את הנקודה הזאת שלעמים אינה מובנת כל כך. לאחר שהמחזור של חברת החשמל יכול להגיע למחצית או שליש מסכום ההשקעה, זה אומר שכל אחוז שמטלמים על ההון מתבטא במחזור ב-2%-3%.

היו"ר י. גורי: האם זוהי החלוקה המקובלת בדרך כלל בטפעלי החשמל?

מר פלד: לא. באמריקה מקובל שהרווח הוא 20%.

מר פ. בדר: גם באמריקה יש תחנות שאינן יכולות להיות יעילות, כי הן נמצאות באזורי פיתוח. אז יש סובסידיה של הממשלה לתחנות אלה שמאפשרת אחר כך לתת 20% רווח. בלי הסובסידיה הזאת זה היה בלתי אפשרי.

מר פלד:

לשאלותיו של חבר הכנסת בהיר. הוא שאל:
האם לרגל הירידה בהכנסות עקב השינויים,
תהיה גם ירידה בהוצאות על-ידי ייעול בעבודה והכנסת שיטות חדשות? אם
כן, כבר שמענו שהיחידות הגדולות שיקיטו בחיפה יצריכו פחות דלק ממשר
אחרות. מחבר ההנהלה תשמעו אחר כך על צעדים ראשוניים בשטח ייעול שהנהלה
החדשה רוצה לעשות, בכוח אדם. אבל זה לא כל כך בטוח כמו הייעול של
מכוונות, כי זה עסק עם בני-אדם.

בהנהלה החדשה יש שבעה חברים. ד"ר לוי
מיננו בארץ, הוא מסונה על האגף הטכני. הוא המהנדס הראשי של החברה,
המתכנן של כל תחנות הכוח של החברה. יש בחברה 450 מהנדסים.

החבר חושי מסונה על כוח אדם. הוא צריך
להקים את מועצות הייצור יחד עם ארוגובר. הוא צריך לעמול ולסקוד על
שיתוף העובדים בהנהלה. לאחר שבכנסו שלושה חברים מבין העובדים להנהלה,
אנחנו מקווים לשיתוף העובדים בחברה. זה קיים בכל העולם. הייתי
באנגליה, עברתי במפעלי תעשייה גדולים. בכולם משתפים את העובדים בעצם
בהנהלת החברה. לנו לא בראתה דרך אחרת לייעל את העבודה אלא בעזרת
העובדים. תיק זה נסטר לחבר חושי.

החבר רוגובר מסונה על הצרכנות בטחון המזון.
זה מתחיל בנתניה וצפונה. במקביל לו - ליפטיץ. הוא ממלא אותו תפקיד
בנתניה ודרומה. בירושלים הטעב נשאר כמו קודם, זה עוד דורש הרגון.

ד"ר כץ מסונה על הצד הכלכלי, על החקר הכלכלי,
על תעריפים, תמחיר וחשבונות. אליעזר שפירא מסונה על ביצוע עבודות
הפיתוח.

י. בדר:

מהו ההבדל לעומת ההנהלה הקודמת בעובדה
שהנהלה הנוכחית יושבים בציגי העובדים?

מר פלד:

במינהלה אני לא מחלק את האנשים. זו הנהלה
קולקטיבית, טינה אותה משרד הפיתוח.

מחוץ לתפקיד הכללי הוטל עלי גם ענין הכספים,
וכפי שמעטם אין זה ענין כה קל, אבל טעניין.

ההנהלה מקיימת ישיבות אחת לשבועיים. מועצת
המנהלים מתכנסת גם היא אחת לשבועיים. העניינים בסובן זה מתנהלים משרה
ובמזמן מסודר.

חבר הכנסת דיין שאל אם ניתן לחלק את המות
למספר שנים יותר גדול. אפשר הכל לעשות. אבל אם לנהל את הענין במזמן
מסקי נכון, אנחנו מפרשים לפי סטנדרט בינלאומי. אם לא נעשה זאת,
נישאר עם מכוונות בלתי-יעילות. המכוונות שאריכות לצאת עכשיו כבר אינן
עולות כסף לחברה.

האם החברה לא תוכל לעבוד בהתחייבויות, ולא
אחריות הממשלה להתחייבויות אלו? - הממשלה תצטרך לשלם. יש לשלם ריבית.
אם לא נוכל לשלם את הריבית, הממשלה תשלם זאת ואח"כ תחייב אותנו.

חבר הכנסת קרגמן שאל בענין הדלק שהוציאה
החברה לא קנתה אותו ישירות, היא היתה רק כיסוי פורמלי בענין. היא לא
ניהלה את הסופס, רק התסה על חוזה שהציעו לה. אין לנו השפעה על קניית
הדלק. דיברנו על כך עם שר, האוצר. בשנה זו נקנה 500 אלף טון דלק
בסכום של 17 מיליון לירות במחירים של עכשיו. עוררנו שאלה זו מפל שר
האוצר, ואני חושב שכעת אינני יכול יותר להתווכח עליה.

חבר הכנסת בדר שאל מה עושה החברה כדי לטפח
חשמל לעוליים החדשים. אם אנחנו רוצים להוסיף 320 אלף קילוואט, זה צריך
לעלות 110-115 מיליון לירות. בחושים לנו עוד 65 מיליון ל"י. זה גובה
מתח עליון, גובה מתח בינוני, התחברות לצרכנים, הרחבה לשיכונים. אבל לא
אקח על עצמי להגיד שכל שיכון שיוקם בכל שטח של המדינה יקבל חשמל.

חבר הכנסת דיין שאל מה עם אילת, ובכן, אין חשבון להעביר חשטל עד אילת, כי עד לשם אין בקורות. אנחנו מתכננים לשלוח חשטל מבאר-שבע לאורון ולסדרים.

ד"ר כץ:

חבר הכנסת גורי שאל מה קרה עם הגרעון של 4.5 מיליון לירות של שנת 1956/57, ואיך זה מסתווה עם ההפסד של 2.5 מיליון לירות אחרי שהגבלות גרמו לאחסודים נוספים. כמוכן שיש הרבה מאד גורמים ופרטי פרטים, אבל באופן כללי אפשר להגיד שבתוך ההפסד של 4.5 מיליון נכללו 3.2 מיליון על חשבון ליבידנדה. ב-2.5 מיליון שהזכיר טר פלד, זה חשבון רווח והפסד משוער שלנו. לכן יש להשוות את ה-1.3 מיליון של האומדן הראשון ל-2.5 מיליון. אולם מה קרה? ההפסד בגלל ההגבלות במחירים הקודמים, כי בינתיים עלו המחירים, ההפסד הוא קצת פחות מ-3 מיליון, זאת אומרת שההפסד היה צריך להיות למעלה מ-4 מיליון, ואילו החשבון של רווח והפסד היה מסודר - היינו מקבלים הפסד של למעלה מ-4 מיליון. אולם כיון שהשנה היא באופן מיוחד שנה רעה, עשינו שני דברים: הוצאנו סכום לא קטן על הוצאות סקלטים, ואנחנו חושבים לא לחייב את החשבון שלנו בשנה זו, אלא לחלק זאת לחמש שנים כדי להקל על המצב הכספי. ובנוסף לזה עשינו איזו פעולה שדורשת אישור: ביטלנו כבר בחשבון שלנו את הריבית על אותן השקעות שהן השקעות בטחוניות. זה יקל ב-1.5 מיליון לירות.

חבר הכנסת דיין שאל מה היחס של המחיר

לקו"ש בין השימוש להשקעה, תעשייה וצרכים אחרים. אני רוצה לתת שתי מערכות של מחירים, המחירים לפני ההעלאה והמחירים הנוכחיים אחרי ההעלאה, גם במחיר היסודי וגם בתוספת יוקר דלק. ובכן לפני ההעלאה, המחיר להשקעה היה בטמוצע 19 פר' לקו"ש, אמפקת מים עירונית - מחירה היה 26.5 פר' לקו"ש; תעשייה - 25.5 פר' לקו"ש, ולצרכנים אחרים - 50 פר'.

מה קרה אחרי השינוי בתעריפים? העליה

באחוזים היתה בשלושת המוגים הראשונים בין 10% ל-15%, כולל תוספת יוקר דלק, ובאחרים - 47%. בפרוטות לקו"ש העלינו את המחירים ב-2.5 - 4 פר' בשביל תעשייה, השקעה ואמפקת מים, ו-23.5 פר' לבתיים ותצרוכת מסחרית. זה היה סידור מוצלח מאד לשעת חירום. ההסבר היה שזה לזמן קצר ולא בכל המחיר בסידור כזה שמטיל כל כך הרבה על הצרכנות התצרוכתית.

זה נותן תשובה לחבר הכנסת גורי ששאל מה

השינויים בתוצאה מהגבלות על החשטל שהוטלו והשפעתם על התעריף. ההגבלות היו על הצריכה הביתית והמסחרית, לא המים ולא התעשייה הקטנה את השימוש בחשטל בגלל המצב, ומסיבות מובנות, לא רצו לפגוע בתפוסת הלאומית בתעשייה זה קשה. ייתכן על-ידי פעולה מסוימת של שנים להקטין את זה, אבל ההקטנה או החסכון באופן יחסי קטנים והעבודה היא לזמן ממושך, זה דורש פעולה לא של שבועות ולא של חודשים.

לכן כל הלחץ של ההגבלות נפל על הצרכן הביתי

והמסחרי, אותו צרכן ששילם קודם 50 פר' לקוש ואשר משלם עכשיו 73.5 פר'.

האפקט המאזני ברור. תוך שלושה חודשים הקטנו

את ההכנסות שלנו ב-4.3 מיליון לירות. אם זה היה נמשך, זה היה מביא לקטסטרופה כספית. אבל זה לא הכל. האפקט עוד קיים, ואם נכון שהכניסו בטקסות רבים טכורות פלורסצנטיות - ויש לברך על כך - וכן הוכנסו בבישול ובמצרכים אחרים שימוש באמצעים אחרים - אז ברור שגם ב-1957/58 בסבול מזה והמטון שלנו יוטפע על-ידי האפקט של ההגבלות. אנחנו רואים שאחרי ביטול ההגבלות העומס לא חזר למה שחשבנו שיחזור, זאת אומרת שהאפקט יותר קשה ממשר-חשבנו. אבל ייתכן גם שבקרוב נכניס איזה שינוי בתעריף שיקטין את האפקט הזה. קשה לי לעת עתה להגיד במספרים כמה זה ישפיע.

היו"ר י. גורי:

ברור שהאפקט הוא רע מאד למאזנה של חברת

החשטל ושהציבור בינתיים התרגל. האם אתם

טוכן לוטר גם זה באותה מידה רע למאזן המשקי של הארץ, למאזן הלאומי בטווח קצר ובטווח יותר ארוך? האם אתם מוכנים לוטר שגא רע באותה מידה גם לחברת החשטל וגם למאזן המשקי של המדינה?

ד"ר כץ: התשובה אינה יכולה להיות כן או לא. הזמנו מספר מוסחים לבדוק את הפרש בין השימוש בחשטל לבין גאז ונפט, ואז התברר שיותר זול למשק להשתמש בחשטל. אבל המצב ששתנה, לכן איננו יכול להגיד הידום אם זה עוד דע או שיש שינוי לטובת החשטל ולטובת אמצעים אחרים. אבל אפילו אם נניח שהדבר ישתנה לרעת החשטל והיום לא רצוי להשתמש בזה - אז בסופו של דבר רצוי להשתמש בחשטל בהתחשב עם ההשפעה על התעריף להשקאה ותעשייה. בקרוב נעשה בוודאי שוב מחקר.

י. גרר: כמה עולה לכם בממוצע החשטל?

ד"ר כץ: הביתי והמסחרי משלם היום במידת מה מעל המחיר העצמי או ההשקאה מקבלת טובסידיה גדולה, התעשייה מקבלת טובסידיה קטנה.

ש. דיין: האם מחיר המים לתצרוכת ביתית הוא אותו המחיר בתל-אביב ובקריית-שמונה?

ד"ר כץ: המרחק מייקר, כי דרושים יותר קו"ש.

מר פלד: אנחנו מוכרים חשטל, לא מים. מחיר החשטל הוא אחיד לכל חלקי הארץ לצרכים דומים. מאור, אם זה במילת, צפת או באר-שבע - זה אותו המחיר; תעשייה - אותו הדבר. אלא שהיות ונחמד מקבל בדגניה בקו"ש 13 קו"ב מים ובמקום אחר - קוב אחד - זה עולה לו יותר ביוקר.

ד"ר כץ: חבר הכנסת קרגטן ביקש השוואה של מחירים במרוץ ובחוץ-לארץ. נתתי בזמנו מספרים, ועובדה שהמחירים אצלנו בארץ בשער של 1.80 לירה הדולר הם זולים. יש סוגים מסויימים כמו השקאה, שהם זולים מאד. אנחנו לא מצאנו בעולם עוד מקום אחד שבו מוכרים חשטל להשקאה במחיר כה זול, וגם למצרכים אחרים המחירים פה אהם זולים מאד. יש בטבלאות דבר בולט, שבשימושים קטנים סגד אנחנו יותר זולים מאשר במקומות אחרים. התעריף שלנו לא מתאים להוצאות, בזמן שבארצות אחרות דאגו להוצאות קבועות. אצלנו היתה מחשבה חברותית לא קטנה, להטיל את זה על הצרכן היותר גדול ולהקל על הצרכן היותר קטן.

חבר הכנסת ספיר מה התוספת בתחנות הכוח עבור התעשייה הגדולה עד 1961 מתוך התוספת הכללית. אם אנחנו רוצים להוסיף 300,000 ק"ו, עלינו לקחת את ההערכה היותר זהירה. בתוך זה יש 120 אלף על חשבון התעשייה הגדולה. כלומר, אם נניח לא תהיה בכלל שום אספקה מהרשת המרכזית לתעשייה הגדולה החדשה, אז נצטרך לספק מתוך 600 אלף ק"ו, רק 480 אלף, זאת אומרת שגם אז לא נוכל להסתפק רק בסוקריד, ויהיה צורך בתוספת תחנות. ובכן אין ספק שהתעשייה הגדולה הופכת לגורם רציני אצלנו.

נסאלה שאלה: מה הפרש בסכום האבסולוטי שהתהווה בהכנסות החברה בשנת 1961 מתוך חשבון של ירידה ממוצעת במחיר קו"ש ב-5 פר'. הפרש היה 12.5 מיליון לירות, זאת אומרת שעל-ידי ההורדה במחיר של 5 פר' החברה תקטין את הכנסותיה ב-12.5 מיליון לירות.

החסכון בדלק גורם להשקעה יותר גדולה. הטורבינות האלה הן יותר יקרות, החשבון יוצא בדגש, אבל לא צד כדי כך.

אם כך המצב, אני רוצה לתת תשובה לחבר הכנסת גורי, מה השינויים במוגי הצריכה עקב השינויים באספקת החברה. שמעתי אתמול שאם לחבר את סדום והפוספטים לרשת של החברה, זה יקטין את ההוצאות שלהם ב-900 אלף לירות. יש להניח שלקחו את התעריפים של חברת החשטל וקיבלו הפרש של 900 אלף לירות. אבל התעריפים שלנו, זה לא חישוב משקי. הצרכן מקבל טובסידיה; נצטרך באיזה מקום להגדיל את הטובסידיה. לא נוכל לחבר את סדום, אורון, הפלדה, הנייר והקרביט בלי לתקן את התעריף של התעשייה, כי בשטח הטובסידיה אנחנו נמצאים היום בגרעון של 2.5 מיליון.

מר רוגנרבר:

אשתדל לתת סקירה תמציתית מאוד על שטח אחד - כוח אדם.

קודם כל מענה על שאלה שנשאלה על-ידי חבר הכנסת דיין ביחס למספר העובדים המועסקים בחברה. ובכן עובדים היום בחברה 4700 עובדים קבועים. זה כולל פקידים, פועלים ומנהלנים. זה אינו כולל 250 עובדים של החברה שעובדים בטוקריר. הם עובדים בתנאים מיוחדים. יש לנו הסכם בין הנהלת החברה ובין נציגות העובדים של הוועד הפועל של ההסתדרות על תנאי העבודה במפעל מתהווה, היות ולטי החוזה הקבוע של החברה כל עובד אחרי ששה חודשים, או שהוא מפוטר או שהוא מתקבל כקבוע. אלה 250 עובדים שעובדים שם בהתאם לתנאים שנקבעו על-ידי הוועד הפועל של ההסתדרות. הם אינם נכללים במספר הכללי. יחד אתם מגיע מספר העובדים ל-5000. חוץ מזה עובדים בחברה פועלים המועסקים על-ידי הקבלנים הפרטיים.

לפני שהנהלה הזאת נכנסה לתפקידה, היו בערך 600 פועלים זמניים. כיום עובדים בחברה כ-150 פועלים זמניים. צמצמו את הסטאף של העובדים הזמניים בכ-450. לא עשינו זאת לשם ראויה. אנחנו בוקרו את שטחי העבודה וראינו באיזה שטח אפשר לקמץ ולצמצם. זה תפקידנו.

מר פלד:

היו לנו בחברה למעלה מ-200 סומרים. פיטרנו 70 מהם.

מר רוגנרבר:

עובד מתחיל להיות קבוע רק אחרי ששה חודשים, פירוש הדבר שעד אז הוא נחשב זמני.

בין העובדים הקבועים יש 200 מוסחים.

התחלנו לטפל בסני טטחים שעד כה, מאיזו סיבה שהיא, החברה לא טיפלה בהם. זו שאלת כוח אדם. פירוש הדבר שעד כה לא היתה תכונה ברורה מה נמצא ברשותנו מבחינת המקצוע של האיש, הכשרתו למקצוע זה או אחר, אם האיש עובד במקצועו או עובד בשטח אחר. התחלנו לעשות סקר זה. אמנם הזמן העוסק לרשותנו מוגבל, אבל במחוז הצפון הגענו לתוצאות מסוימות. הסקר הזה חשוב לנו מאוד בקשר עם הפעולה השניה שהתחלנו בה - ייעול ענפי העבודה בחברה. על סמך הנסיון במקומות עבודה אחרים, החלטנו לטפל ב-10 ענפים יסודיים של החברה. לשם זה הרכבנו מועצה מרכזית לענייני ייעול עבודה בחברה. היא מורכבת מ-5 נציגי העובדים, 5 נציגי החברה. העקרון היסודי הוא שכל צד נותן רק סני אנשים נבחרים ו-3 אנשי מקצוע. לפי החתך הזה קבענו גם את הוועדות בענפי העבודה הסונים. הן עוד לא הורכבו. אנחנו חושבים שבזמן הקרוב ביותר נוכל להרכיב אותן באופן סופי.

אני חייב להעיר פה הערה אחת על נושא שרובר עליו קודם, המצב הכספי של החברה. אני לא מאמין בזה, אבל אם ייווצר מצב שהחברה לא תוכל להמשיך בעבודתה התחילה בהן, יכול להיווצר מצב קשה מאוד גם לגבי הסטאף הקבוע של החברה, היות וכל פעולה לא יהיה לה ערך אם לא נוכל לצמצם את הסטאף. זה יכול להשפיע גם על צמצום הסטאף הקבוע. כוונתנו היתה שעם הרחבת עבודות הפיתוח של החברה, נוכל להעביר את עורף האנשים שיווצרו כתוצאה מייעול העבודה, לעבודות פסוח. אם חלילה לא נוכל בגלל חוסר תקציב לעשות זאת, תעמוד החברה בפני בעיות אישיות מאוד מסובכות.

מר א. שפירא:

אני רוצה לענות לחבר הכנסת דיין על שאלה בקשר לתנאי העבודה היוצאים מן הכלל של חברת החשמל, עד כמה זה נכון וכמה זה מתבטא. אני רוצה לומר שזוהי שפועה ישנה שמנסים להעלות אותה בכל פעם מחדש. האמת היא שעובדי חברת החשמל בטנים הקודמות היו בין המתקדמים, גם העובדים וגם הנהלה, מבחינת תנאי העבודה, ומתכוונים בעיקר לתנאים הסוציאליים. האמת היא שבטנים הקודמות, לפני 10 - 15 שנה, היינו בין המתקדמים בתנאי עבודה ותנאים סוציאליים בהשוואה למקומות אחרים. במשך הזמן הדבר הזה עבר לכל מקומות העבודה שהם שולטת ההסתדרות. ובכן אני אומר שבחברת החשמל אין דברים מיוחדים מפיציפיים, אם זה לא קשור עם עבודה ספציפית.

המסכורת ה-13, זה איננו דבר ספציפי לחברת החשפ"ל. בהרבה מקומות עבודה מקבלים מסכורת 13. לעומת זאת יש דבר אחר. בחברת החשפ"ל אין העובד מקבל שום דבר שאיננו מבוסס בחוקה ולמגדר בדיוק. ברוב מקומות העבודה היום יש הענקות לא ישירות שאינן מוגדרות בחוקה. בחברת החשפ"ל אין שום דבר ניתן לעובדים בלי שיהיה מוגדר בחוקה. בכל המקומות נותנים להענקות אלו כל מיני שמות.

אשר לשעות עבודה נוספות - זה כמו בכל מקום אחר: עבור השעתיים הראשונות מקבלים תוספת של 25%; שעתיים יותר - 50%.

עבודה במשמרות, תוספת מיוחדת למשפחה וכן הלאה - אצלנו היא יותר קטנה מאשר בכל מקום אחר. אנחנו מגיעים לתוספת לילד של 2 לירות. לגבי חופש - מצבנו כמו בממשלה, חוץ מאשר בדרגות הגבוהות, אחרי 15 - 20 שנות עבודה, החופש הטגיע לאנשים הוא יותר גדול.

לגבי 300 - המדובר הוא על עבודות מיוחדות במינן ועל שבת. וזה לא 300% כמו שאומרים, אלא 200%, כי אם פועל מקבל בדרך כלל 10 לירות ליום, עבור עבודה בשבת הוא מקבל 20 לירות. 300% זה ענין של יום חופש. אנחנו שומרים על זה מאד שאלה שעובדים אצלנו לא יעברו יותר מ-6 ימים בשבוע. וכשהיה ויכוח עם ההנהלה, דובר על מה הן העבודות שאריכות להיעשות בשבת ואיזה לא. יש דברים שאינם בידי ההנהלה. אנחנו צריכים לספק חשמל, ואין זה סוד שאנחנו צריכים לעשות זאת בעצמנו. ואם בשבת מודיע לנו איזה שטרנספורמטור נשרף, מוציאים את האנשים מהבית, לוקחים טרנספורמטור ומביאים אותו לאותו מסק. לפעמים יודעים טראש איזה עבודות צריך לעשות. לא נשרף טרנספורמטור, אבל צריך להחליף אותו. בשביל להרכיב טרנספורמטור חדש, צריך להפסיק את הזרם לאזור גדול של ישובים חקלאיים ואזורי תעשייה. אנחנו מחליטים אחרי שיקולים לעשות זאת בשבת, כדי לא לשק עבודות אחרות.

אלה הם מקרים בלתי רגילים. ואת העבודות האלו אנחנו מוכרחים לרחות לשבת.

בהנהלה יעילה יש להקפיד שהשבת הזאת, שמסלמים עליה סכר יותר גבוה, שהיא תהיה בהכרח שבהכרח. אולם להימנע מזה לגמרי - זה בלתי אפשרי.

שאר התנאים הקיימים אצלנו, קיימים עכשיו בכל הארץ, בכל מקומות העבודה.

כמה מלים בענין השכר. אנחנו עומדים כיום על דמת שכר יותר נמוכה מאשר במקומות עבודה אחרים. 90% של הציבור, בממוצע, אנשים העובדים במקומות עבודה לא פחות מ-5 שנים, מסכורתם מגיעה ל-250 לירות בערך.

היו"ר י. גורי: אתה צריך לחלק את זה לשלושה סוגים: פועלים, אדמיניסטרציה ומהנדסים.

מר ספירא: פועלים ופקידים זה דירוג אחד. הם עובדים בממוצע במסכורת של 250 לירות לחודש.

לגבי המהנדסים העובדים אצלנו יש דירוג מיוחד.

קיימת השאלה איפה יגורו העובדים במקריה. זו בעיה שמעטיקה אותנו מאד. אנחנו לוקחים מעט מאד אנשים מתל-אביב. אנחנו מסתדלים להעסיק אנשים מהסביבה הקרובה ביותר. מפה אנחנו לוקחים רק מדרגים. וזאת שני נימוקים: בעיית השיכון במקום והחשבון הכספי. אנחנו השנה מסתדלים להשתמש באנשים שעוד אינם יודעים את המקצוע. וזה מסוכן, אולם אנחנו עושים זאת מתוך חשבון כלכלי, שהוא חשוב לנו מאד.

בזמן הראשון, כשנרצה להניע את התחנה, נצטרך להוביל את האנשים. אנחנו נחטה רק שתי משמרות ולא שלוש. אנחנו מנהלים משא ומתן עם שיכון "עמידר" על מסדר העבודה. יש להם חלק אדמה בתוך העיר עצמה. מצד שני ננסה לבוא לידי הסכם שהם יכניסו אותנו לחשבון של

השיכון העממי, ושאת סכומי הכסף יוכלו לקבל כהלוואות. כאנו בדברים עם "סולל בונה" או קבלן אחר שירצה להשתתף בהשקעת הכספים, ואת הסכומים הנוותרים תצטרך החברה להלוות לעובדים והם יהיו בעלי הדירות ויטלמו את ההלוואה תוך תקופה מסויימת. אנחנו חושבים שנצטרך להיות הראשונים בבניית הדירות, היות וזה לוחץ עלינו.

ט. כ. בדר:
התרשמתי מההסבר המפורט שניתן לנו על-ידי מהנדסי החברה והנהלת החברה, ואני רוצה כסמי ובשם חברי ועדת הכספים להודות להנהלת החברה.

אולם ברצוני להוסיף מספר מספטים.

א) לגבי השאלה שהוצגה על-ידי חבר הכנסת ספיר, ושהיא כאילו כללה בתוכה עצה כלכלית מסויימת שאם לא נקים מפעלי תעשייה כבדה, אז ייתכן שלא נצטרך כל כך לרוץ עם פיתוח החשמל. גם בשיטה יותר אטית לא נסבול בשנים הבאות מחוסר בחשמל. אבל אם לא נרחיב את אריכת החשמל בתעשייה ובחקלאות, לא יהיה לאנשים שיחברו להם חשמל, לשיכונים החדשים, בטה לשלם עבור תצרוכת החשמל, ודבר אחד קטור בשני. אין אנחנו צריכים לפחד מפני השינוי שעלול לקרות עד שנת 1961, שהתצרוכת הביתית והמסחרית תרד לעומת החלוקה של היום. אם זה יקרה, זה יקרה הודות לעובדה שאנחנו מפתחים את הארץ, הודות לזה שייווצרו מקורות פרנסה חדשים, הודות לזה נחלק יותר את אותם 28% שהם באופן אבסולוטי יהיו בהיקף יותר גדול מאשר 40% של היום. אין מה לפחד מפני 5 הפרוטות האלה. ב-5 פרוטות אלה יהיה כיסוי בייעול של החברה, במעבר מסכונות ישנות שעולות הרבה בהחזקה, תיקונים ודלק. ההפרש של 12 מיליון לירות שהוא אולי יהווה 10% סכל המחזור של חברת החשמל ב-1961, הוא ימצא את תיקונו על-ידי קיטוף בדלק ועל-ידי קיטוף בייעול. אחרי הכל הסטאף הכללי של חברת החשמל לא יגדל. כדי שלא נצטרך לפטר אנשים, נוכל לחלק אותם על מסק יותר גדול. אני משוכנע שבמידה שאנחנו נקים את זה יותר מהר, במידה שניצור את החשמל שבלעדיו אין כל תקומה - לא להרחבת החקלאות ולא להרחבת התעשייה - נעזור בזה לקירוב עצמאותה הכלכלית של הארץ.

לגבי המצב הכספי של החברה אומר רק מספר מספטים. חברת החשמל טובלת היום טיחס מסויים שהיה לגביה, שהתבטא בכך שבחברת החשמל לא צריך לנגוע. אמנם זה היה כך בשנים הקודמות. אני זוכר שהתקציב של שנת 1956/57 התחיל בזה שההצעה הראשונה בוועדת הכספים הייתה 15 מיליון לירות. אחר כך היה ויכוח על תעשייה, והורידו את זה ב-6 מיליון. אמרו שב-1.4 היו עוד בקופת האוצר לאמיסיות הקודמות קרוב ל-6 מיליון לירות, אז יש בטה להתחיל. באמצע השנה ראינו שהכסף הזה אינו מספיק, והובטחה אז, עוד בשנה הקודמת, אמיסיה של 15 - 20 מיליון לירות. אלא שאתם יודעים מה קרה בארץ. לא הוציאו שום אמיסיה. הכסף הזה לא נתקבל, אלא מה שחסר נתקבל בצורות שונות מהאוצר כמקדמות. חברת החשמל בשנה הקודמת לא סבלה, אבל היא כבר גמרה את כל התקציב שהחליטו לתת לה ב-1.4.1957/58, שוב מקוצץ ב-10 מיליון לירות. היום המצב באוצר הוא איננו כמו שהיה בשנה הקודמת. ולזה אין היום פתרון בלי החלטה על תקציב ובלי שיתנו לחברת החשמל עדיפות ואמיסיות של התושבים.

אתם יכולים לטמוך על מה שנאמר לכם שלא רצון רע עלול להפטיק את העבודה, אבל עצם הגלישה הזאת לתוך חובות שאין אפשרות לעמוד בסילוקם, עלולה להביא לידי כך שהעבודה תיפסק. אם זה יקרה - זה גם ישפיע על שוק בניירות הערך, ואחר כך יהיה גם קשה להוציא אמיסיה.

א. בהיר:
כאשר החלטנו לקיים את הביקור, הצעתי ליו"ר הוועדה לקיים את הוויכוח של כל חברי הוועדה. ואני מניח שטוב שניתנה הזדמנות לכל החברים לראות את המפעלים ולשמוע את כל ההסברים שניתנו לנו על-ידי חברי ההנהלה וגם על-ידי מנהל משרד הפיתוח. אני רוצה לוטר שזה היה יותר סימפוזיון ולא בירור. את הבירור אנחנו עוד נקיים כדי להגיע לכמה מסקנות בשתיים-שלוש שאלות עיקריות שהתעוררו. אני מניח שבהמשך עבודת ועדת המסנה נוכל להיפגש עם חברי ההנהלה ולקיים בירור על אותן שאלות שהוצגו פה, וגם לאחר שהנהלה תכין הצעות יותר קונקרטייות בבעיות העומדות עכשיו על סדר היום, בשאלת התעריפים בעתיד ושאלת הפיתוח לקראת השנה הבאה והתביעה של ההנהלה להוסיף תקציב במסגרת השנה הזאת.

פגישה של ועדת הכספים של הכנסת עם נציגי ועד העובדים של חברת החשמל.

היו"ר י. גורני:

טענת ועדת הכספים היא לשמוע את כל הבעיות הכרוכות בחברת החשמל. גם בוועדת הכספים נתרכז בשלוש בעיות: בעיות המיסון, קצב ההספק של החברה ומדיניות התעריפים. את כל הבעיות האלה רואה בוודאי ועד העובדים מהמצפה שלו.

אפשר לומר שאפשר לראות את הבעיות משלושה מצפים: האחד - מהמצפה של ההנהלה, השני - מהמצפה של ציבור העובדים, ויש גם מצפה משותף, שבה במידה שההנהלה מהמצפה שלה בונה לה את הכניותיה בכל המובנים, אני מניח שהיא מכניסה בחישובים ובתכניות שלה את החומר האנושי, פירוש הדבר הבנה עם ציבור העובדים. זה הבסיס שעליו בנוי כל מפעל. במידה שוועד העובדים רואה מהמצפה שלו את הבעיות, לא רק את האינטרס של העובדים אלא גם את הבעיות בהיקף רחב, אם עובדים במסך שיש לו ערך מכריע למשק של המדינה, אז הם רואים לא רק את האינטרס שלהם, אלא רואים את הדברים באספקט יותר רחב. השאלה היא אם יש כאן איזון של הרגליה של בני הגורמים האלה, האיזון הטוב והמתאים כדי לכלכל את המדיניות של המשק הזה.

מבחינה זו רצוי היה שוועד העובדים יסמיע לבו איך הוא רואה את הדברים באותם טובנים שאני ציינתי, מהמצפה שלו.

אנסיף עוד משפט אחד. חלה תסורה יסודית בחיי משק החשמל, ולאחר שנעשתה ריפורמה יושבים בהנהלה גם עובדים שנותנים בהם את הטובים לתקופת זמן מסויימת. הם יצאו מציבור העובדים והם יכולים למלא את תפקידם באותה מידה שציבור העובדים רוכש להם אסון. במידה שחסר האלטנט הזה של האסון ההדדי, ברור שלא יוכלו למלא את התפקיד שנטלו על עצמם.

אני מבין שתקופת הזמן שעברה היא קצרה מכדי שוועד העובדים עצמו יוכל להטיק מסקנות, איך הדברים נדאית לו לאחר הריפורמה הזאת. אני גם לא סחכה לתשובה מלאה לשאלתי. אני סוכן לשמוע תשובה שתקופת הזמן היא קצרה מכדי להכניס אותנו בסוד העניין הזה. אולם אם הצעתי את השאלה הזאת, זה לא כדי לפסוק על התסורה החשובה שחלה בחיי החברה וציבור העובדים.

מר יפני: נענינו ברצון להזמנה להיפגש אתכם.

אני רוצה לומר שהדברים כפי שאתה העמדת אותם הם גם לטוב ארוך, הם עומדים לדיון פנימי שלנו בשביל להביא אותם למקום המתאים. גם אני מבין שהזמן הוא קצר, ולכן לא הייתי מצטרף לדבריך. הדברים הועמדו על ידיך כפי שהועמדו.

הייתי מציין עכשיו שני דברים. האחד - דבר שהוא טעל לכל ושהוזכר על ידיך, שיתוף העובדים בהנהלה. נכון שהתקופה שעברה עד עתה היא קצרה מכדי לומר יותר מאשר אתה יכולת לומר. הזמן הוא קצר גם מבחינת התאריך וגם מבחינת הזמן של עשייה, ביחוד כאשר הדרך לעשייה היא קשה, מכמה בחינות. והבחינה הראשונה - משום שזהו הבסיס הראשון מסוג זה בארץ שסכנו יצטרכו ללמוד. התלבטנו בזה קשות, ואם הגענו לזה, הרי שלקחנו על עצמנו עומס כבד מאוד. הסכמנו ללכת בדרך זו גם בשביל להקל על החברה, על עסקיה, וביחוד על העניין הארצי-כללי. סוקדם להגיד היום יותר מזה.

אני רוצה לציין דבר שני, כלי לבגוע בדברים אחרים. הופתענו כאשר הכנסת חוקה חוק ובתוכו סעיף מיוחד במינו המכוון רק לעובדי חברת החשמל. אינני יודע כיצד אפשר לעשות זאת. מצד אחד אנחנו משתדלים להטיל על עצמנו חלק מהעומס, ומצד שני מחוקקים לנו חוק מיוחד בקשר עם יהב טגן. אינני יודע אם יש סעיפים כאלה בחוק גם לגבי חברות ועובדים אחרים. אולם טרם מילאנו את החוק. יש לנו כירור בקשר לזה. איננו חושבים אותו למוטרי. דבר זה, אני חושב, הסעיר את כל הציבור.

ציבור עובדי חברת החשמל מעולם לא ניסה להתחמק מלשלם מה שמגיע מטובו. אין מי שיגיד שלא עשינו מה שנדרש מאתנו,

ויותר מזה. אנחנו היינו בין הראשונים, עוד לפני החוק, שתרסנו לקרן הסבן. יש לא תבע זאת מאתנו, ראינו שזה הכרחי. ולא ביקטנו פרט ולא מגיע לנו פרט. מולם הופתענו כאשר יצא חוק ובו סעיף מיוחד בקשר לתשלום יתב טגן על עובדי חברת החשמל. מדוע?

ברור לחברי ועדת הכספים שעובדי החברה משלמים עבור חשמל פחות מאשר משלם כל אחר. אז כנראה עשו זאת מתוך הנחה זו. אבל עובדי חברת החשמל מקבלים הנחה עבור הטימוש בחשמל זה שנים, לפי חוקת העבודה של החברה. יש מסורת, יש הסכמים שקיימים כבר שנים. יש תשלום עבור החשמל, הוא בנוי לפי איזו שיטה שהיא. והנה כעת יש תביעה לשלם מס הכנסה לא בהתאם למה שאנחנו משלמים עבור החשמל. בטלים יותר פשוטות: מספחה שאחד מבניה עובד בחברת החשמל התרגלה בטווח שנים לשימוש זה, היא אינה מסתכסית בכלים אחרים, של גאז למשל, וברור שהשימוש שלה אינו שווה לזה של האזרח הרגיל שאינו עובד בחברת החשמל. ובכן באה אלינו תביעה לשלם מס הכנסה גבוה, כאילו אריכים לשלם בעד חשמל מלא. מבחינת חוקית זה אטום יותר, אבל מבחינה מעשית צריך לקשר את זה עם חלק מדבריו, שכל זמן שלא היינו בהנהלה, דבר זה לא היה קיים.

אלה הם הדברים הדורשים טיפול. מובן שיש עוד הרבה דברים יותר כבדים ממלה. שטעתם מחברי ההנהלה את הבעיות שלהם. אבל אם אנחנו מדברים על קרוב ל-5000 עובדים, הרי האיש הזה קודם כל רואה את עצמו וחייב לראות את עצמו. הוא רואה גם את האחרים, אבל קודם כל את המשפחה. הוא חי לפי איזה לוח תשלום.

לא יכולתי שלא לדבר על כך. אני מקווה שעוד תינתן לנו אפשרות להיפגש עם חברי ועדת הכספים ולדון בשאלות אחרות חשובות מאוד.

מר גורביץ:
אני רוצה לומר כמה דברים על מהות הארגון. ארגון עובדי חברת החשמל קיים מיום הקמת החברה. עברו עליו גלגולים רבים בהתאם לאלה שעברו על חברת החשמל.

יו"ר ועדת הכספים הזכיר פה את ענין שיתוף עובדי חברת החשמל בהנהלה. הוא לא הזכיר מאורע שקדם לזה והיה יותר חשוב, המאורע של הלאמת חברת החשמל. ייתכן שזה היה הצעד הראשון, אבל צריך לא היינו מגיעים לצעד השני. לכן יש קשר בין שני המאורעות האלה. מולם יש הערכות שונות. אני סניח שבא-כנח העובדים מעריך זאת מאשר איבוד האזרחים, וזה טבעי. מולם בהזדמנות זו שאנחנו נפגשים לא עם באי-כוח הפועלים ולא עם באי-כוח כל הציבור בארץ-ישראל, עם נבחריו הציבור, אנחנו חייבים להגיד כמה אדברים.

לדעתי עומדת חברת החשמל על פרשת דרכים. אינני רוצה להיכנס לבירור רחב של השאלה הזאת. אנחנו מאדנו היינו טמך שבעי רצון וילוו היו סזמינים אותנו לבירור כזה. אף פעם לא הוזכרו כדי להשמיע את דעת העובדים על חברת החשמל. חברת החשמל איננה עסק קטן, זה אפילו לא בית-חרושת גדול שטייזר שמן. לחברת החשמל יש עמדה סטטיסטית העובדים שלה הם חלק חשוב מהמסק הזה. ולכן כאשר אני אומר שחברת החשמל לדעתנו היא עמדת מפתח במסק הארץ. זה אומר קודם כל אחריות של האנשים המנהלים את העסק הזה, אחריות של מלה המנהלים על-ידי העסק הזה.

במשך שלושים שנות עבודתנו, כאשר לא היינו שותפים בהנהלת החברה, גם עם ההנהלה הישנה תמיד הגענו לטודוס ויוצדי, ופותר היה גם ללמוד מפעלים אחרים על יחסים בין נותני עבודה ועובדים, ופותר היה לפעלים אחרים ללמוד מאתנו. ולא רק זאת, אפילו מפעלים שהם ברשות ההסתדרות. אם אני אומר זאת, אני רוצה להדגיש בזה שתמיד לחלק הזה שנקרא עובדי חברת החשמל היתה הרגשת אחריות מיוחדת בעד המפעל הזה יחד עם המנטים שניהלו אותו. בדמה לי שלא ימצא גם בין המנהלים איש שיכפור במה שאני אומר. אינני אומר שהיתה אידייליה, זה גם לא בחוף. אידייליה זה דבר שמוזכיר לי מים עומדים, ולכן היא לא אריכה ולא יכולה להיות.

ברור שכאשר לקחנו על עצמנו אחריות יתר בעד הענין הזה, זה מחייב עד מאד, ואנחנו מוכנים לעמוד בהתחייבות אלה.

לאחר נסיון כה קצר אי אפשר להגיד יותר מזה, אבל אני מקווה שזה יהיה בסדר, זה לא יכול להיות אחרת. ומישהו כבר אמר שמוכרח להיות לזה המשך גם במפעלים אחרים.

השאלה היא אם הדבר הזה היה צריך להתחיל דווקא בחברת החשמל. אנחנו יודעים שאנחנו לא נכנסים לעסק ספואר, כי לו העסק הזה היה טוב, אולי לא היו מוזמינים אותנו. לו העסק היה מכניס רווחים גדולים, היינו נשארים בטקסנו. אולם לפרות זאת אנחנו חושבים שהעסק לא כל כך רע, ואם כן - זה על אחריותנו ועל שכטנו.

אשר לחברה עצמה, אנחנו חייבים להתפתח. אילו זו היתה חנות פרטית, אפשר היה לומר: אני מוכר סחורה כמה שיש לי. חברת החשמל איננה יכולה להגיד זאת. היא חייבת לדאוג לכך שהיא תפתח בקשר עם הדרישות שעוד תבואנה. ברור שבשביל עבודות הפיתוח האלה אנחנו צריכים שני דברים: א) נחוץ כסף בטביל לבנות, נחוץ לעשות תכנון בטביל לדעת לקראת מה אנחנו הולכים. חברת החשמל חייבת לתכנן דברים לעוד 10-15 שנים. בכל העולם כולו אין עכשיו טורבינות, זה צריך לקחת זמן. ולכן ברור שזו הסקעה גדולה, הסקעה של מיליונים רבים. אם לא נעשה זאת, לא יהיה כוח ולא תהיה אפשרות לפתח תעשייה.

מה חלקו של אותו חלק שסמו עובדי חברת החשמל בתוך העסק הזה? חלקו בטובן כמותי הוא בוודאי אפסי לגבי הדרישה הקיימת. אם לעשות חשבון שבטביל לפתח את העסק הזה יש צורך בהרבה מאד מיליוני לירות, ברור שצטרך לשנות גם את ההרכב של העובדים - ואינני חושב שביחס לזה יכולה להווצר שאלה כלשהי ביחס לתנאי עובדי חברת החשמל. אם הנהלת חברת החשמל תעריך את הדברים כמו שמעריכים אותם העובדים, אז כמו שחיינו עד עכשיו נוכל להמשיך להיות גם הלאה. ברור דבר אחד, שבזמן האחרון יש לתקן משהו. העובדים הוותיקים בחברה יודעים את הדברים האלה, ובדברים האלה אנחנו חייבים גם כן לסצוא דרך משותפת.

זה זמן רב שהעובדים פונים להנהלת החברה בדבר יצירת מוסד שנקרא ועדות-ייעול או ייצור או חסכון. אנחנו התחלנו לדבר על זה עוד לפני שש-שבע שנים. אילו היינו עושים זאת אז - אני מניח שמצבנו עכשיו היה יותר טוב. אינכם צריכים לשכוח שבחברה זו עובדים כיום 65-70 אחוז עולים חדשים. אינני יודע עוד מקום אחר שקלט מספר כה גדול של עולים חדשים. ברור שזה יצר קשיים רבים, ואנחנו חייבים לחזור לאותו מצב שהיה קיים מצלנו לפני שמונה ועשר שנים. היה לנו סטנדרד ידוע. ואופרטים לא פעם שהקליטה זה דבר לא פשוט. ברור שזה האט במקצת את קצב העבודה שהיינו רגילים לו בזמנו. אנחנו חייבים להגיע - ונגיע, ואולי גם בעלה, אם נעבוד בדרך שבה אנחנו רוצים, אם ניצור את הוועדות הללו, וזהו התפקיד העיקרי העומד כיום לפנינו - למה שאנו מציבים לעצמנו.

הינר י. גורי:

אני רוצה לשאול שאלה. היות ודיברת על יחסים עבודה טובים ואסרת שזו מסורת של שנים רבות ומפעלים אחרים יכולים ללמוד מזה - מהו המוראל של העבודה בחברת החשמל, היחס לעבודה? האם הוא מביח את הדעת, האם חלה עלינו תמורה לכאן או לכאן?

מר רונזובסקי:

כפי שהשאלה הועמדה כאן, מובן שקשה מאד ברגע אחד לענות עליה. יושבים כאן שני סוגי אנשים: הסדינה ואזרחיה. אינני צריך לדבר על חשיבות המפעל למשק כולו. מצד שני, אנחנו, באי-כוח העובדים, צריכים לדאוג לאינטרסים של העובדים ולהגן עליהם, ואנחנו רוצים שיקיימו את חוקת העבודה.

נראה לי שעצם העובדה ששלחנו בשעתו בגי- כחף להנהלת החברה הוזה הוחלט עלי. כל עובדי החברה פה אחד - עובדה זה מובילה שאנחנו, איננו רוצים את עצמנו רק כעובדי החברה שרק האינטרס האזר שלנו נוגע לנו, כי אם אנחנו רוצים גם את האינטרס של הסדינה, והיחס צריך להיות כזה שהסדינה צריכה להיות מעוניינת בתנאי העבודה של העובדים ובהסגת

תמורה לל העובדים בכל השטחים, ומצד שני גם אנחנו צריכים להיות מעוניינים בהכנסת שיפורים למשק, כדי שהוא יצא מהמצב בו הוא נמצא. כולנו מעוניינים בזה, ועל כן אין בינינו סתירות.

אנחנו נמצאים עכשיו רק ארבעה חודשים אחרי התחלת השיתוף שלנו בהנהלה. אמרתי שזה נתקבל פה אחד על דעת כל העובדים.

אשר ליהב המגן ומס הכנסה, אין אנחנו רואים את עצמנו כאזרחים שאינם צריכים לשלם יתב מגן. כל אזרח צריך לשלם זאת. אבל הנה בשטח זה כבר התנגשנו עם המדינה, ואנחנו כמעט נמצאים מתי בסכסוך. אמרנו שאנחנו רוצים לשלם כמו כל אזרח וצריך למצוא טווד ממוצע. אבל בתוך החוק יש סעיף המחייב לשלם על כל השימוש ועל כל החשמל, יוצא שאנחנו נצטרך לשלם יותר. לדעתי אין זה צודק. זה היה טענה ראשון.

יותר מזה אני מתרעם על ענין מס הכנסה. אנחנו מקבלים חשמל במחיר ידוע. זה היה נהוג במשך שנים. גם עובדי המדינה מקבלים הנחות במשטחים שונים. והנה אנחנו קיבלנו הוראות שצריך לעשות את החישוב של תצרוכת החשמל שלנו כרגיל, וההבדל בין ההנחה לבין החישוב הזה צריכים לראות אותו כתוספת למשכורת ולשלם על זה מס הכנסה. זה נעשה בלי שום וסתן עם העובדים, ולדעתי נעשה כאן טענה גדולה.

שני המקרים האלה קרו דווקא בארבעת החודשים האחרונים, וזה קצת פוגם ביחסים שבינינו. צריך ואפשר לתקן זאת. אני מקווה שמש"ך לעבוד בתוך שיתוף פעולה ובחמור כולנו לקראת שיפורים בחברה ולקראת תנאים טובים יותר לעובדים ויחסים הוגנים בין ההנהלה והעובדים.

מר סבטור: אני מחשיב מאוד את הפגישה הזאת עם חברי ועדת הכספים של הכנסה. לציבור כזה, שמיצב 5000 עובדים, יש בוודאי מה להגיד לאנשי הציבור. אני רק מצטער שממזקום המדינה טרם נמצא הזמן בשביל לקיים פגישה עם נציגי העובדים במקום עבודה כה גדול בזמן שהוא דן על תעריפי החשמל.

אני יודע שגושה זה נדון פעמים רבות, ושפעם כבר את דעת מומחי חברת החשמל ומנהלי חברת החשמל. אבל אותנו, כנציגי העובדים היודעים את העניינים ושדעתנו צריכה להישמע לפני שחליטים על איזה דבר, וגם בתור אזרחי הארץ ועובדי ספעל החושבים את עצמם כבקיאים בבעיות המפעל הזה, שהוא למעשה המפתח לפיתוח כל הארץ - אותנו טרם שמעו. ובהחלט היה נקום לשמוע גם חוות דעת של העובדים. יש בין העובדים גם מומחים שלדעתנו יודעים לא פחות מאנשי ההנהלה. יש כאלה שמתמצאים בכל הבעיות הקשורות בפיתוח הארץ והמשק. אני מצטער שלא הוזמנו עד כה לפגישה כזאת. יש צורך בקיום פגישה מיוחדת עם נציגי העובדים.

אני רוצה לומר מדוע אני מציע זאת. ארגון עובדי חברת החשמל הוא ארגון מיוחד במינו. ואם אינני טועה, הרי הוא גם יחיד בכל הארץ. הוא כולל בתוכו את כל העובדים, ללא יוצא מן הכלל, את הפועלים, הפקידים, המנהלנים והמנהלים. אין אצלנו ארגון שני.

ועוד דבר. במקום זה טרוכז חבר מומחים בעלי מקצוע. עובדים פה אנשים שהתחילו לעבוד בחברת החשמל עם הקמתה, הם גדלו עם המפעל, התפתחו בו ונשארו בו. וציבור כזה, יש מה לשמוע ממנו ומה ללמוד ממנו.

י. בן-אהרן: יש גם מה לתבוע ממנו.

מר סבטור: נכון, לכן הוא נתבע ראשון ונענה ראשון. והוא לא דורש עבור זה פרס, כי הוא יודע שהוא חלק מהמדינה ולא מגיע לו פרס.

אולם מצד שני אני חייב לומר עוד דבר. לצערנו הרב הסמיצו את הציבור הזה יותר מדי, וזה לא הגיע לו. מישהו בכיוונה ומישהו לא בכיוונה, אבל הסמיצו אותו, שלא בצדק. גם החוק שחוקק במיוחד

בשביל עובדי חברת החשמל געטע שלא בצדק. כי הם סוכנים לשלם מה שטגיע מהם גם בלי חוק. זה עלבון קשה מאד בשביל אנשים שתמיד היו הראשונים ומטשיכים להיות הראשונים. אף פעם לא עלה על דעתם להסתלק מטילולי חובות ציבוריות. לא היה צורך בחוק סיוחד.

אני רוצה לומר שאם מישהו מסוגל להציל את המפעל הזה מהדרדרות, הרי זה ציבור העובדים. בלעדיו לא יקומו את המפעל מחדש. ולכן כאשר הוצא לעובדים להשתתף בהנהלת החברה, הוא לקח זאת על עצמו בשמחה וברצון, כי הוא ראה במפעל הזה ספעל חשוב מאד למדינה, לכל הארץ ולפיתוח הארץ. הוא ניגש לזה בכל הארץ, על אף ההיסוסים הגדולים. הכשיטה הזו דורשת כוחות על-אנושיים כדי להצליח בה. הציבור הזה חייב כבר היום לוותר על כל סיני דברים, אבל הוא סוותר לא בשביל מישהו אחר, אלא בשביל עצמו.

אני חושב שעוד מי אפשר היחס, אחרי שלושה-ארבעה חודשים, לדעת מה התוצאות של השיתוף הזה. אבל אנחנו מאמינים שהשיתוף הזה יצליח, הוא חייב להצליח, כי אין דרך אחרת.

יחסי העבודה מצלנו לא נוצרו על חשבון היוקר או אי-היעילות בעבודה או על חשבון אי-פיריון בעבודה. אני מרשה לעצמי להגיד שיעילות העבודה מצלנו עד השנים האחרונות היתה הגדולה ביותר בארץ. היא שימשה לדוגמה לכל סקוטות העבודה, בתעסיה ובחקלאות, בעיר ובטושבה. הם נוצרו כך כי ידענו ליצור עבודה מסותפת ויחסים מסודרים.

האגדה שמתהלכת בארץ כאילו יש מצלנו שכר עבודה סופרוז, זו רק אגדה שצריך לגמור אותה אחת ולתמיד. שכר העבודה מצלנו כיום הוא הירוד ביותר בארץ, בהשוואה לסקוטות הגדולים. אני אחראי למה שאני אומר. לו היתה קשה ועדת טשנה של ועדת הכספים ובודקת זאת - היא היתה כגיעה לאותה מסקנה. כל בעל מקצוע עובד מצלנו בשכר של פועל פשוט. וכאשר אנחנו באים להנהלה ותובעים דירוג או תוספת שכר, אנכרים לנו אפשרות לעשות זאת ולא רוצים לדבר על זה.

היחס של העובדים לעבודה הוא יחס רציני, יחס של פועל מסור למפעל ולמדינה. בשנתיים האחרונות ירדנו קצת, אבל יחד עם זה אנחנו יכולים לשמש דוגמה גם למוסדות אחרים, פרטיים ולא פרטיים. אבל יש עוד לשפר, לייצל וליצור תנאים אחרים כדי להעלות את התוצרת. צריך להקים מועצות ייעול מסותפות, ואני חושב שיחד עם אגף כוח אדם נדע לייצל את העבודה ולשפר אותה כדי להביא להוזלת החשמל בארץ.

אני מציע לקיים פגישה רצינית נוספת עם חברי ועדת הכספים כדי שנוכל לשבת ולדבר על כל סיני ענינים הקשורים איתנו ועם המדינה.

היו"ר י. גורי:

אני רוצה לומר טלה אחת לדברייך. בין אם החוק צודק או לא - זה ענין להערכות; אני חולק על ההגדרה הזאת. אין לומר שהיה בחוק הזה משום עלבון, ומצאתי לחובתי לומר זאת.

במשך שני ימים אלה באנו במגע עם אחד ממרכזי העצבים של משק הארץ. סרכז העצבים השני הוא משק הטיים.

אשר לחלק הטכני, אנחנו לא צריכים לעסוק בזה. אבל אשר לבעיות האחרות, הבעיות שהן בחוג היכולת האינטלקטואלית שלנו לטפל בהן, זה ענין החלק המשקי, הכלכלי, הפיננסי, שלושה שטחים: קצב ההספק, מדיניות התעריפים ועניני הטיטון. ציינתי את השאלות העיקריות וההן מסתפרות עוד בעיות-משנה שונות. הגענו לביקור הזה על פי האצעה של ועדת המשנה שעליה הוטל לגבר באופן יסודי את בעיות חברת החשמל בצמידות לבעיית התעריפים. לאחר שהיא חיימה את עבודתה, היא תגיש דו"ח לוועדת הכספים, ובקיים דיון בענין זה. אבל בפרספקטיבה רחוקה יותר אנחנו יושבים עליה דיון בכנסת, אז נבקש את שר הפיתוח שיתן הרצאת פתיחה ויהיה דיון.

בזה רצייתי לסיים ולומר תודה להנהלת חברת החשמל שנתנה לנו אפשרות במשך שני ימים ללמוד הרבה. זה בוודאי יהיה לנו לתועלת, גם השיחה עם ועד העובדים תהיה בוודאי מועילה בשבילנו.